

تحصیل در ۳٫۵ مترمربع

نگاهی آماری و تحلیلی به سهم هر دانش آموز در مشهد
از فضای آموزشی که تا تکلیف برنامه هفتم توسعه فاصله دارد

«پاییز و زمستان یک جور، بهار هم یک جور؛ خسته شدیم از اینکه بچه‌ها در کلاس درس، بیماری‌شان را به هم منتقل می‌کنند و همین موضوع باعث شده است همیشه دوره بیماری‌شان طولانی باشد». این جملات، گلا به یک مادر مشهدی است که دختر سیزده‌ساله‌اش در کلاسی پنجاه‌ویک نفره و پسر سه‌ساله‌اش نیز در کلاسی چهل و پنج نفره مشغول به تحصیل هستند؛ کلاس‌هایی که به گفته خودش «تهویه درست و حساسی» هم ندارند. اصلاً موضوع انتقال بیماری و تهویه کلاس را بگذارید کنار؛ در یک کلاس پنجاه‌ویک نفره، معلم چقدر فرصت آموزش به هر یک از این دانش‌آموزان را دارد؟ یا اصلاً خود دانش آموز چطور می‌تواند میان آن همه شلوغی چیزی یاد بگیرد؟ سال تحصیلی جاری تقریباً روبه اتمام است اما قصه کمبود فضای آموزشی در مشهد و استان، مثنوی هفتادمن کاغذ است که همچنان اندر خم یک کوچه مانده و تا حل آن، راه‌زادی باقی است.

کمبود ۸۶۶۵ کلاس در استان

از استان‌های خوزستان و سیستان و بلوچستان در صدر فهرست استان‌هایی که نیاز مالی شدید و توجه بسیار برای ساخت مدرسه را می‌طلبد، اعلام کرده بود. به همه این‌ها تکالیف اسناد بالادستی را هم اضافه کنید تا متوجه شوید که در این زمینه وضعیت خوبی نداریم. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که در سال ۱۳۹۰ به تصویب رسید، میزان مطلوب سرانه آموزشی را ۸/۴ مترمربع اعلام کرده است؛ رقمی که سرانه استاندارد جهانی هم هست. از سوی دیگر در برنامه هفتم توسعه که ۱۴۰۷ سال پایانی آن است، سرانه آموزشی ۶/۸ مترمربعی به ازای هر دانش‌آموز تعریف شده است. علاوه بر این‌ها باید به وضعیت مدارس فرسوده و بحرانی استان هم توجه کرد و آن‌طور که جاسم حسین پور، مدیرکل نوسازی مدارس استان، فروردین امسال اعلام کرده است، ۱۲۳ مدرسه ۸۰۳ و ۳ کلاس درس را در خراسان رضوی شامل می‌شود.

۴/۳ مترمربع؛ این رقم سهم هر دانش‌آموز را در خراسان رضوی از فضاهای آموزشی نشان می‌دهد؛ رقمی که به گفته حمیدرضا خان محمدی، رئیس سازمان نوسازی مدارس، میانگین آن در کشور ۵/۴ مترمربع است. تا همین جا هم یعنی سرانه فضای آموزشی در استان ما ۱/۱ مترمربع از میانگین کشوری کمتر است و به گفته میکائیل باقری، سرپرست پیشین اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی، برای رسیدن به میانگین کشوری باید ۸ هزار و ۶۶۵ کلاس درس در استان ساخته شود که ۳ هزار و ۴۸۰ کلاس آن سهم مشهد است؛ وضعیتی که البته رئیس سازمان نوسازی مدارس کشور که اوایل فروردین امسال میهمان مشهد بود، آن را این‌طور توصیف کرد: «نهضت توسعه عدالت آموزشی باید به درستی شکل گیرد. اگر ساختارهای پیشین کارآمد بودند، اکنون با کمبود ضروری ۴ هزار و ۶۰۰ کلاس در استان مواجه نمی‌شدیم». همین آبان پارسال بود که خان محمدی، خراسان رضوی را پس

۵۵ همت؛ نیاز مالی استان

برای رسیدن به سرانه آموزشی ۶/۸ مترمربعی در خراسان رضوی که تکلیف برنامه هفتم توسعه است، باید ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار مترمربع فضای آموزشی در استان ساخته شود؛ رقمی که به گفته حسین پور، مدیرکل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس خراسان رضوی، که البته به صورت مکتوب به پرسش‌های خبرنگار ما پاسخ‌های مختصری داده است، یک میلیون و ۸۰۰ هزار مترمربع آن باید سهم مشهد باشد تا این شهر هم که سرانه فضای آموزشی کنونی‌اش ۳/۵ مترمربع است، به سرانه تکلیف شده در برنامه هفتم برسد.

حسین پور این نکته را هم می‌گوید که براساس برنامه هفتم توسعه، سرانه فضای آموزشی باید ۶/۱ مترمربع باشد که با توجه به سرانه فعلی در استان، در خراسان رضوی به افزایش ۱/۶ مترمربعی سرانه نیاز داریم؛ رقمی که در شهر مشهد ۲/۶ مترمربع تا تکلیف برنامه هفتم توسعه فاصله دارد.

از مدیرکل نوسازی مدارس استان می‌پرسیم تا مهر امسال چند مدرسه و چند کلاس درس در اختیار دانش‌آموزان مشهد و استان قرار خواهد گرفت. پاسخ او این است: در سال‌های عادی، ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کلاس درس تحویل آموزش و پرورش داده خواهد شد.

با توجه به عقب‌ماندگی سرانه فضای آموزشی در مشهد و استان از میانگین کشوری، چند سال زمان نیاز است تا به این رقم ۶/۸ مترمربعی برسیم؟ حسین پور در پاسخ به این پرسش هم به گفتن این جمله کوتاه بسنده می‌کند: امیدواریم تا پایان برنامه هفتم این امر محقق شود.

اگر هزینه ساخت هر مترمربع فضای آموزشی ۲۲ میلیون تومان در نظر بگیریم، به صورت تقریبی برای مشهد ۳۵ هزار میلیارد تومان و برای استان ۵۵ هزار میلیارد تومان مورد نیاز است تا به سرانه ۶/۸ مترمربعی فضای آموزشی به ازای هر دانش‌آموز برسیم. این آمار و ارقام را که مدیرکل نوسازی مدارس استان اعلام می‌کند، اگر در کنار رقم ۲/۱ هزار میلیارد تومانی منابع دولتی و ۱/۶ هزار میلیارد تومانی منابع حاصل از مولدسازی

۶۶ مظفری: در نهضت توسعه عدالت در فضاهای آموزشی، به طور متوسط دو مدرسه در روز به بهره‌برداری می‌رسد

آسیب‌های کمبود سرانه

آن‌طور که خود حکیم زاده گفته است «در مناطق مرفه و مدارس غیردولتی تشکیل نمی‌شوند، بلکه در مناطقی برگزار می‌شوند که دانش‌آموزان آسیب‌ی‌بینند و در نهایت، کیفیت آموزش نیز کاهش می‌یابد». این مسئله در حاشیه شهر مشهد صادق است؛ به ویژه اینکه سرانه فضای آموزشی در حاشیه شهر کمتر از میانگین استانی است. کمبود سرانه فضای آموزشی و وجود کلاس‌های شلوغ و پرتراکم، علاوه بر کاهش کیفیت آموزش، فرسودگی شغلی معلمان را نیز به دنبال دارد. از سوی دیگر سبب می‌شود خانواده‌هایی که تمکن مالی دارند، فرزندانشان را راهی مدارس غیرانتفاعی کنند و همین موضوع نیز به افزایش نابرابری آموزشی و اجتماعی دامن می‌زند.

وعده یک ساله برای جبران کمبود مدرسه

مدرسه به ۶/۵ همت اعتبار نیاز دارد که بخشی از آن تأمین شده است و بخشی دیگر نیازمند همکاری مردم و خیران است. به دنبال ساخت این مدارس، ۴ هزار و ۷۰۰ کلاس درس جدید در اختیار دانش‌آموزان استان قرار می‌گیرد که البته رقم زیادی است و باید تلاش کنیم تا محقق شود. «ما می‌توانیم استان خراسان رضوی را تا پایان سال آینده و حتی امسال از کمبود زیرساختی نجات بدهیم. حالا آقای رئیس‌جمهور تأکید کرده‌اند باید یک ساله این پروژه تمام شود، اما در حال، به زودی واقعاً به سرانجام خواهد رسید». این وعده را هم مظفری از ۱۶ دیهشت امسال در نشست کارگروه آموزش و پرورش اتاق اندیشه و رزی استان اعلام کرده است. مصطفی اسدی، مدیرکل آموزش و پرورش استان هم همین چند روز پیش در نشست مشترک اعضای شورا و روسای ادارات آموزش و پرورش خراسان رضوی اعلام کرده که بیش از ۷۰۰ پروژه به بیش از ۴ هزار کلاس درس تا پایان سال اجرایی خواهد شد.

بایدهایی برای رشد سرانه

این مسئله نیازمند عزم ملی، افزایش بودجه، مشارکت بخش خصوصی و برنامه ریزی‌های بلندمدت است. به بیان دیگر، همه باید پای کار بیایند تا شاید گام مؤثری برای افزایش سرانه فضای آموزشی، تحقق عدالت آموزشی و ارتقای کیفیت یادگیری دانش‌آموزانی که قرار است آینده این مرزوبوم را بسازند، برداشته شود.

یکی از آسیب‌های مهم کمبود سرانه فضای آموزشی، وجود کلاس‌های شلوغ و پرتراکم است؛ موضوعی که رضوان حکیم زاده، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش، نیز بر آن مهر تأیید زده و گفته است: «طبق مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، تراکم دانش‌آموزان در کلاس‌های ابتدایی باید حداکثر ۲۶ نفر باشد، با این حال کمبود معلم و مدرسه سبب شده است کلاس‌هایی با بیش از ۳۵ و ۴۰ دانش‌آموز نیز تشکیل شود». روایت حکیم زاده در استانی مثل خراسان رضوی که با وجود بیش از ۱/۵ میلیون دانش‌آموز، ۹ درصد جمعیت دانش‌آموزی کشور را در خود جای داده است و از سوی دیگر میزبان مهاجران هم هست، نیز صدق می‌کند. کلاس‌های شلوغ

دهم فروردین و در جلسه شورای آموزش و پرورش استان خراسان رضوی بود که بنابه پیشنهاد و تأکید غلامحسین مظفری، استاندار خراسان رضوی، مقرر شد همه مدیران ارشد استان در روزهای جمعه در محل پروژه‌های نهضت تحولی مدرسه‌سازی دولت چهارم حضور یابند و با کارگزی در کنار مردم در ساخت مدرسه سهیم شوند. «در نهضت توسعه عدالت در فضاهای آموزشی، به طور متوسط دو مدرسه در روز به بهره‌برداری می‌رسد که هم افزایی و هم‌گرایی مدیران در این بخش، نشان دهنده اهمیت موضوع است». این خبر را هم مظفری در روز ۲۹ فروردین و در حاشیه یکی از همان برنامه‌های «جمعه‌های مدرسه‌سازی» اعلام کرد و وعده داد که طبق برنامه ریزی‌های صورت گرفته تا پایان امسال، ۷۰۵ مدرسه جدید در استان ساخته خواهد شد. او در حاشیه بازدید از مجموعه طرح‌های احداث ۴۲ مدرسه در حاشیه شهر مشهد این نکته را هم گفت که ساخت این تعداد

میزان بهره‌مندی هر دانش‌آموز از فضای آموزشی، یکی از شاخص‌های کلیدی در ارزیابی تحقق عدالت آموزشی محسوب می‌شود. براساس استانداردهای جهانی، سرانه مطلوب فضای آموزشی برای هر دانش‌آموز، ۸/۴ مترمربع است و بررسی وضعیت مشهد و خراسان رضوی، نشان می‌دهد که تا رسیدن به نقطه مطلوب هنوز فاصله زیادی داریم. حل

